

Студент 4 курсу
факультету обліку і аудиту ХНЕУ

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Анотація. Розкрито сутність банківської системи, сформовано напрями та тенденції її розвитку.

Аннотация. Раскрыто сущность банковской системы, установлены направления и тенденции ее развития.

Annotation. The essence of the banking system is explained, directions and development trends are set.

Ключові слова: банк, банківська система, Національний банк України.

Успіх державної політики країни в цілому великою мірою залежить від стабільності її банківської системи. В умовах переходу від жорсткої адміністративної системи управління економікою до ринкового господарства саме банківська система покликана забезпечити економічно виправданий розподіл фінансових ресурсів, стимулювати конкурентні відносини, приватизацію державного майна, перебудову ціноутворення та цінових пропорцій.

Роль банківської системи в сучасній ринковій економіці України величезна. Вона виконує найважливіші макроекономічні функції, пов'язані з трансформацією заощаджень в інвестиції і забезпеченням безперервного функціонування системи розрахунків в народному господарстві. Правильна організація банківської системи необхідна для нормального функціонування господарства країни. На основі відповідних національних економічних програм, що вводяться, їх часткової і повної реалізації, реформування і модернізації окремих секторів економіки необхідно розглянути найближчі перспективи економічного розвитку країни.

Сьогоднішній стан банківського сектору в Україні вимагає реформування. Банківські реформи складаються із зміни структури кредитного обігу, що приведе до нових форм надання кредитів та їх вільного продажу підприємствам, а також громадянам без посередництва центрального банку.

Дослідженням даної теми займалися такі вчені, як Б. Петрук [1], Качан О. О. [2], Белих Л. П., Орлюк О. П., О. Заруб, Васюренко І. О., Дзюбик О. В., Мороз А. М., Савчук М. І., Тиркала Р. І. та ін.

Метою даної роботи є дослідження банківської системи України та формування висновків і надання рекомендацій щодо напрямків розвитку банківської системи.

Завдання дослідження – охарактеризувати банківську систему України, її елементи, дослідити перспективи розвитку банківської системи України.

Об'єктом дослідження даної роботи є банківська система України.

Предмет дослідження – тенденції та напрями розвитку банківської системи України.

Банки є одними з найстаріших і найбільших за активами фінансових посередників. Як правило, під банком розуміють кредитну організацію, що має виключне право здійснювати в сукупності такі банківські операції: залучення до вкладів грошових коштів; розміщення зазначених коштів від свого імені, за свій рахунок і на власний ризик, на умовах поворотності, платності, строковості; відкриття та обслуговування банківських рахунків і здійснення розрахунків. Банківські установи, на відміну від так званих "негрошових" кредитних установ, постійно створюють фінансові активи та керують їх переміщенням [2, с. 32–35].

Банківська система – складова фінансової системи країни, що підпадає під загальну дію економічних законів, які діють у громадянському суспільстві. Вона є внутрішньо організованою, взаємопов'язаною, має загальну мету та завдання. Банківська система виступає складовою кредитної системи держави й становить сукупність різних за організаційно-правовою формою та спеціалізацією національних банківських установ.

В Україні побудовано дворівневу банківську систему, що оснований на взаємовідносинах між банками у двох площинах – по вертикалі та по горизонталі. По вертикалі – відносини підлеглості із центральним банком, що керує, управляє низовими ланками – комерційними банками; по горизонталі – відносини рівного партнерства між будь-якими низовими ланками. Розподіл адміністративних функцій і операцій, пов'язаних з обслуговуванням центральним банком грошового обігу, дає можливість урахувати інтереси двох категорій клієнтів – комерційних банків і урядових структур, причому перевага віддається функціям "банк банків" та управлінню діяльністю банківських установ з метою регулювання та контролю за функціонуванням ринку кредитно-фінансових послуг. Банківська система України складається з Національного банку України та інших банків, що створені і діють на її території. Банки в Україні функціонують як універсальні або як спеціалізовані. За спеціалізацією банки можуть бути ощадними, інвестиційними, іпотечними, розрахунковими (кліринговими).

Банки в Україні створюються у формі акціонерного товариства, товариства з обмеженою відповідальністю або кооперативного банку. За формою власності банки можуть бути державними або такими, що оснований на приватній формі власності. Зокрема, державний банк – це банк, 100 % статутного капіталу якого належать державі. Державний банк створюється за рішенням Кабінету Міністрів України, його статут затверджується відповідною постановою уряду. Держава здійснює та реалізує повноваження власника щодо акцій (паїв), які їй належать у статутному капіталі державного банку, через органи управління державного банку. Органами управління державного банку є наглядова рада та правління банку. Органом контролю державного банку є ревізійна комісія, персональний та кількісний склад якої визначається наглядовою радою державного банку. В Україні, крім Національного банку України, державними банками є Ощадний банк України та Український експортно-імпорتنний банк. Відповідно до чинного законодавства в

Україні можуть засновуватися і кооперативні банки. Вони створюються за принципом територіальності і поділяються на місцеві та центральний кооперативні банки.

Основна спрямованість подальшого реформування банківської системи пов'язується з утвердженням функціонально розглянутої дворівневої структури банківських відносин, що передбачає забезпечення Національним банком країни стабілізації грошового обігу, з одного боку, і здійснення всього комплексу банківських послуг комерційними банками – з іншого. З цією метою потрібно здійснити таку систему заходів:

1. Суттєво прискорити розробку та прийняття комплексу законів про банківську та кредитну діяльність.

2. Здійснювати політику, спрямовану на зміцнення авторитету Національного банку України. Підтримувати принцип самостійності НБУ і його виключної підзвітності Верховній Раді. Верховна Рада має ухвалити постанову "Про регламент підзвітності НБУ Верховній Раді". Ініціюватиметься також утвердження конституційної норми, за якої голова НБУ призначатиметься на 8 років, що сприятиме стабільності керівництва НБУ. З метою узгодження різних напрямів фінансової та грошово-кредитної діяльності ініціюватиметься заснування Міжвідомчої консультативної Ради по банках.

3. Відповідно до існуючої світової практики необхідно утворення автономної від НБУ системи органів зі здійснення реєстрації банківських установ та нагляду за банківською діяльністю.

4. Має бути розроблена та здійснена комплексна програма розширення мережі, зміцнення і підвищення ролі у ринковій трансформації економіки комерційних банків, скасування їх дискримінаційного оподаткування, прийняття нормативних актів, що мають забезпечити правову основу безпосередньої участі комерційних банків у приватизаційному процесі, санації збиткових підприємств, зрощування капіталів промисловості та банків і утворення на цій основі конкурентоспроможного національного фінансового капіталу.

5. Необхідно створити систему швидкого реагування на виникнення системного ризику для банківської системи в цілому, яка б включала, по-перше, механізм оперативної, бажано щоденної, оцінки стану банківської системи, однозначний об'єктивний механізм державної підтримки банківського сектору в разі виникнення несприятливого системного ризику. По-друге, необхідно створити для суб'єктів економіки можливість вчасно оцінювати фінансовий стан будь-яких банків України. Для цього слід розробити офіційну методику оцінки стану банку на основі його звітної статистики з врахуванням української специфіки.

6. З метою захисту вкладів громадян треба створити Міжбанківський фонд обов'язкового страхування банківських вкладів фізичних осіб, який матиме статус юридичної особи.

7. Необхідно створити дійовий механізм застави майна [3, с. 85–89].

Завершення структуризації банківської системи за дворівневим принципом водночас не можна вважати остаточним завершенням процесу її формування, адже організаційна структура банківської системи ринкового типу має включати також мережу допоміжних організацій, які забезпечують нормальну діяльність кредитних установ, сприяючи функціонуванню складного механізму взаємозв'язків банків із суб'єктами економічних відносин, що діють у різних секторах господарства країни.

На практиці в організаційному плані реалізація допоміжних функцій забезпечується елементами, які у своїй сукупності становлять інфраструктуру банківської системи, що у нормальних ринкових умовах повинна охоплювати інформаційне, технічне, науково-методичне, кадрове та законодавчо-правове забезпечення діяльності банків.

Без цих елементів інфраструктури нормальне функціонування банків в умовах ринку неможливе. Тому необхідність інтегрування їх до банківської системи об'єктивно впливає з потреби всебічного регулювання діяльності кредитних установ, включаючи також діяльність допоміжних організацій в інтересах розвитку всієї банківської системи відповідно до потреб суб'єктів економічних відносин, яких вона обслуговує.

Таким чином, банківська система в умовах ринку попри належний рівень капіталізації банківських установ та розвиток різних видів спеціалізованих комерційних банків нарівні з банками універсальними, що в сукупності утворюють другий рівень системи, має включати також інфраструктуру, яка обслуговує обидва рівні – верхній і нижній, забезпечуючи нормальне функціонування банківської системи загалом.

Глибоку кризу банківської діяльності не можна подолати суто банківськими заходами, кредитними, монетарними інструментами, бо її першопричини криються в економіці. Саме тому потрібно ставити питання про економіку і банки, а не суто банківську проблему.

Слід відзначити, що сьогодні в Україні є проблеми, які потребують подальшого розгляду та вирішення, а саме: зміна розміру капіталізації банків; зменшення фрагментації у банківській системі; збільшення конкуренції у банківській сфері, що дозволить на ринку банківських послуг спостерігати більший обсяг якісних послуг;

своєчасне та дійове втручання впливу банківської системи на економічні процеси в Україні та збільшення довіри до банківської системи [1, с. 57–59].

Наук. керівн. Глебова Н. В.

Література: 1. Петрук Б. Банківська справа / Петрук Б. К. – 2004. – С. 57–59. 2. Качан О. О. Банківське право / Качан О. О. – К. : Юрінком Інтер, 2000. – С. 32–35. 3. Орлюч О. П. Фінансове право: навчальний посібник / Орлюч О. П. – К. : Юрінком Інтер, 2003. – 528 с. 4. Банківська система України та її структура [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://osvita.ua/vnz/reports/bank>.